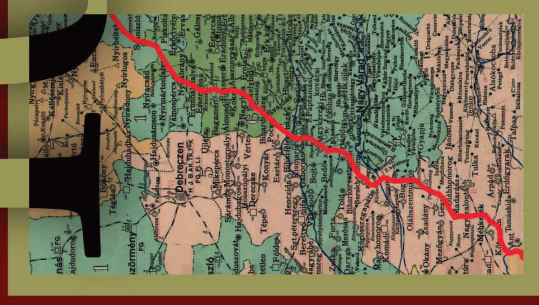


KRE



1000

KRE 100



TANULMÁNYOK A  
KIRÁLYHÁGÓMELLEKI  
REFORMÁTUS  
EGYHÁZKERÜLET  
MEGALAKULÁSÁNAK  
SZÁZADIK  
ÉVFORDULÓJÁRA

ISBN 978-973-0-31813-5

NAGYVÁRAD, 2020

## **KRE 100**

Tanulmányok a Királyhágómelléki Református  
Egyházkerület megalakulásának századik évfordulójára



# **KRE 100**

**Tanulmányok  
a Királyhágómelléki Református Egyházkerület  
megalakulásának századik évfordulójára**

Nagyvárad, 2020

Szerkesztő: **Emódi András**  
Tördelőszerkesztő: **Petrikó Ildikó**  
Borító: **Emódi András**

Szerzők:

**Straub (Rácz) Etelka**  
**Szabó András**  
**Szabadi István**  
**Zsigmond Attila**  
**Hegyí Ádám**  
**Oláh Róbert**  
**Pálfi József**  
**Visky István**  
**Kurta József**  
**Emódi András**  
**Jánosi Csongor**

A KIRÁLYHÁGÓMELLÉKI REFORMÁTUS EGYHÁZKERÜLET KIADÁSA  
Felelős kiadó: **Wagner Erik**

**ISBN 978-973-0-31813-5**

## Előszó

### Az irgalom edényein

Harangunk nyelve éppen most nyeri vissza nyugalmi állapotát, amikor a Királyhágómelléki Egyházkerület emlékkötetének előszavát elkezdem írni. Világszerte egyazon időben sírtak a magyar harangok, emlékeztetve 1920. június 4-re, a nagyhatalmak győzelmének – országhatárokat torzképbe erőszakoló – mámoros napjára.

Sok ezer harang elsiratta a sokféleképpen minősíthető száz évet. Ahogy a viszonylagos csend megint visszaköszönt, a halandónak kötelezően tovább kell lépnie a következő időket elfogadva. Mi is így teszünk, amikor a mögöttünk hagyott évtizedeket elszámolva, máris a jövőt építjük. Nem lehet ennek szebb módja, mint egy csokor tudományos irat közreadása, amely műfaji sokszínűségével, tartalmi gazdagsággal és nemzetünk tiszteletével tiszteleg elődeink előtt, ugyanakkor ébreszti a jövőt. Egyházkerületünk önbecsülésének is jót tesz, ha írott formában is felmutathat történetéből, eredményéből, sajátosságából egy szeletnyit a teljességből.

Az első világháború iszonyatát még borzalmassá tevő diktátum nem nevezhető békésnek, mert következménye elfojtott békételenség és szenvedés. 100 év nem volt elegendő, hogy erőszakkal elnyomják a fájdalmakat, vagy hamis ígéretekkel a valóságot elfeledtessék. 100 évet elvesztettünk, de a következőre tudatosabban kell készülnünk. Először, nem

szabad elfelednünk, hogy egyházkerületünk alapítása 1557-ben történt, mint Tiszántúli református egyházkerület. Várad és környéke, lelkészei és tudósai főszereplők voltak. 1921-ben a Tiszántúlról hatalmi beavatkozással leszakított terület egyházi előjárói kényszerből szervezik meg, és állítják szolgálatba saját 183 árván maradt gyülekezetük, egyéb lehetőség hiányában, kényszerű püspökségét. Másodszor, nem feledkezhetünk meg arról sem, hogy az „irgalom edényein” (Róm.9,23) maradtunk meg és remélhetjük a jövőt. Isten ítéletét mindig megelőzi a figyelmeztetés és mindig követi az irgalom is. Nem azért maradtak meg elődeink, mert a kifosztó nagyhatalmak lelkiismerete megszólalt, hanem mert Isten irgalma közbelépett. Nem azért mehetünk tovább, mert közöttünk is vannak vakmerően merészet kijelentők, hanem Krisztus közbenjárt, nem érdemeinkért, egyedül Szentlélek közreműködésével.

A Szentháromságban egy örök és igaz Isten áldja meg a jövőnket!

Nagyvárad, 2020. június 4.

A békesség kötelékében!

CSÚRY ISTVÁN,  
a Királyhágómelléki Református Egyházkerület  
püspöke

## Tartalomjegyzék

Előszó	
Az irgalom edényein . . . . .	5
Straub (Rácz) Etelka: A Királyhágómelléki Református Egyházkerület megalakulása (1920-1939) . . . . .	7
Szabó András: Ceglédi György, Várad első református lelkésze. . . . .	285
Szabadi István: Bethlen Gábor oklevele partiumi román református lelkészek számára (1614. február 17.) . . . . .	293
Zsigmond Attila: Miklós paptól Polgári Mártonig . . . . .	304
Hegyi Ádám: Moloch bálvány Vadászon . . . . .	376
Oláh Róbert: A debreceni Domokos család könyvtárának töredéke a kólyi/kágyai református parókián. . . . .	398
Pálfı József: „Észrevételei – a Királyhágómelléki Református Egyházkerületnek...” . . . . .	427
Visky István: A nagyváradi református Kálvin nyomda története . . . . .	447
Kurta József: A Királyhágómelléki Református Egyházkerület istentiszteleti életének rövid története (1920–1989) . . . . .	461
Emódi András: Dr. Szemethy Géza (1868-1946) . . . . .	482
Jánosi Csongor: Református püspöki profil a román titkosszolgálati iratanyagok alapján. Búthi Sándor (1913-1967) . . . . .	504



## Szerzőink

**Straub (Rácz) Etelka** (1976-) történész, német szakos tanár, Kolozsvár

**Szabó András** (1954-) irodalomtörténész, egyetemi tanár, Selye János Egyetem, Károli Gáspár Református Egyetem

**Szabadi István** (1964-) levéltáros, Tiszántúli Református Egyházkerület Levéltára

**Zsigmond Attila** (1971-) lelkipásztor, Fugyi

**Hegy Ádám** (1977-) egyetemi adjunktus, Szegedi Tudományegyetem

**Oláh Róbert** (1979-) régi könyves könyvtáros, Tiszántúli Református Egyházkerület Nagykönyvtára

**Pálfi József** (1967-) református teológus, egyetemi tanár, Partiumi Keresztény Egyetem

**Visky István** (1976-) teológus, Királyhágómelléki Református Egyházkerület

**Kurta József** (1978-) lelkész, a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet főkönyvtárosa.

**Emődi András** (1970-) levéltáros, Királyhágómelléki Református Egyházkerület Levéltára

**Jánosi Csongor** (1980-) történész, Pokoly Társaság (Kolozsvár)